De toekomst van de literaire lach

'Nederlanders nemen zichzelf niet zo serieus, dan is er ruimte voor grappen over jezelf.' HOLLANDSE HOOGTE

Trendwatcher Adjiedj Bakas boog zich ter gelegenheid van de Boekenweek over de ontwikkelingen van de humor. De Pers vroeg hem ook naar de Nederlandse literatuur te kijken.

Dirk Koppes
AMSTERDAM
•••

Of het nu over Nederland in de komende decennia gaat, de toekomst van God of verschuivingen in de globalisering, Adjiedj Bakas staat altijd klaar om zijn mening te geven. Nu de Boekenweek over humor gaat, keek Bakas in zijn glazen bokaal en schreef *Megatrends van grimlach tot ironie* (uitg. Scriptum). Geholpen door Freek de Jonge en Miss Piggy stapt hij door de wereld van de lach. Waarbij hij een aantal tendensen observeert, als de toename van de politieke correctheid, de globalisering van de humor en het verdwijnen van het domme blondje. Deze krant vroeg Bakas om zijn humoristische visie op de Nederlandse letteren los te laten.

U schrijft over de globalisering van de humor, hoe we door internet over de hele wereld grappen kopiëren en toepassen op door ons geplaagde bevolkingsgroepen. Belgenmoppen veranderen in Duitse Ost-Friesen-witzen. Wordt literaire humor ook steeds mondialer?

'Regisseur Eddy Terstall vertelde me hoe hij een Amsterdamse grap letterlijk terughoorde op een filmfestival in Kroatië. In de literatuur zouden grappige episoden uit bijvoorbeeld Indiase literatuur in de Nederlandse kunnen worden overgenomen. Maar dan heb je het wel over plagiaat. Als dat op een dag aan het licht komt, heb je als auteur een groot probleem. Dus dat zal wel niet zo'n vaart lopen.'

Politieke correctheid neemt toe, ook in de humor. Bij multinationals worden minder kwetsende moppen gemaakt over man-vrouwverhoudingen en buitenlanders. Geldt dat ook in de literatuur?

'Leden uit de minderheidsgroeperingen kunnen wél politiek incorrecte grappen over zichzelf maken. Denk aan Khadil Boudou met *Het Schnitzelparadijs*. Overigens ligt het in de literatuur ingewikkelder, omdat schrijvers hun meningen in de mond van personages kunnen leggen. Joost Zwagerman kan in zijn boek *De Buitenvrouw* grappen over Surinamers maken en die in de mond van Surinaamse personages leggen. Dat is geen probleem.'

Waarom zijn Nederlanders zo gek op incorrecte zelfspot?

'Wij leven in een relativerende cultuur, doen niet zo aan nationalisme. Nederlanders nemen zichzelf niet zo serieus, dus dan is er ruimte voor grappen over jezelf. Dat zal een Rus of Chinees veel minder snel doen.'

De domme blondjes verdwijnen volgens jou van het wereldtoneel. Zien we ze nog terug in de literatuur?

'In een andere vorm: denk aan de *chicklit*. Vrouwen durven zichzelf belachelijk te maken, *Bridget Jones* van Helen Fielding gaat daarin heel ver. En dat slaat mondiaal enorm aan, die boeken verschijnen in meer dan veertig talen. Door de moderne werkverhoudingen durven mannen geen grappen meer te maken over domme dames, in de literatuur nemen vrouwen het estafettestokje over.'

Waarom zien we steeds meer cabaretiers in de Nederlandse literatuur?

'De professionalisering van de humor zie je wereldwijd. Er wordt veel geld verdiend met cabaret en humor. Het leven is eindig, elke gek kan je neersteken, wereldrampen komen via de tv steeds dichterbij, dus we willen plezier maken. Ook in de literatuur. En er geld mee verdienen.' ●